

Proč se evangelia nazývají zrovna evangelia? A čím se liší třeba od povídky? Proč máme v novém zákoně hned 4 evangelia. A kdo je vlastně napsal? Tak nebo nějak podobně bychom se mohli ptát. Snad bychom se i měli ptát, protože právě evangelia jsou nejdůležitějším zdrojem našich znalostí o Ježíši.

Slovo evangelium

Slovo „*euangelion*“ pochází z řečtiny. Ve starověku znamenalo odměnu, kterou dostal posel, který přinesl dobrou zprávu. V množném čísle označovalo oběti bohům, za dobrou zprávu. Používalo se také pro dobrou zprávu samotnou. Především pro dobrou zprávu o vítězství v bitvě, nebo o narození budoucího císaře.

Řecký překlad hebrejského Písma používal slovo „*euangelion*“ také pro hlásání dobrých zpráv o vítězství Izraele nebo Boha. V knize Izajáš toto slovo označuje oznámení, že Bůh se ujme vlády nad svým lidem, navzdory všem překážkám.

Literární druh – evangelium

Evangelia obsahují různé složky. Najdeme zde základní životopisné údaje, řeči, zázraky, vyprávění o utrpení a podobně - podobně je napsána i kniha proroka Jeremiáše. Z doby bezprostředně po Kristu už bychom v řecké literatuře našli mnoho podobných životopisů o významných lidech, které popisují zázraky, nesmrtelnost „božských“ lidí a vyzývají k jejich následování.

Vznik evangelií

Můžeme rozlišit 3 etapy vzniku evangelií. Krásně nám je popsal Lukáš na začátku svého evangelia: *„I když se již mnozí pokusili sepsat vypravování o událostech, které se mezi námi naplnily, jak nám je předali ti, kteří byli od počátku očitými svědky a služebníky slova, rozhodl jsem se také já, když jsem vše znovu důkladně prošel, že ti to v pravém sledu vypíšeš, vznešený Theofile, abys poznal hodnověrnost toho, v čem jsi byl vyučován.“* Lk 1.1-4.

1. **Kázání očitých svědků** – vzpomínky už se vztahovaly většinou k tomu, co se ukázalo jako důležité. Ježíšovo zmrtnýchvstání potvrdilo jeho božství a především apoštolové a jejich následovníci začali podrobněji promýšlet důsledky velikonočních událostí.
2. **Pokusy o písemné zachycení kázání** – v určité době vznikla potřeba zachytit některá kázání nebo vzpomínky písemně. Vznikl tak soubor Ježíšových výroků, zázraků, historie ukřižování a zmrtnýchvstání a snad i jiné texty. Ty sloužily jako pomůcky pro kazatele, při vyučování ve víře a pro bohoslužby.
3. **Sepsání evangelia** – každý evangelista si existující texty o Ježíši uspořádal tak, aby vykreslil obraz Ježíše podle **potřeb lidí, které chtěl oslovit**. Potom látku uspořádal a rozvinul podle toho, **co chtěl zdůraznit**.

4 kanonická evangelia

MAREK

- Podle nejstarší tradice, se Marek stal Petrovým průvodcem a tlumočnickem. Proto jeho evangelium zdůrazňuje **Petrovu autoritu**.
- Zachycuje především **Ježíšovy skutky**. Ty ovšem nejsou uspořádány časově.
- Největší důraz klade na to, že **Ježíš byl Mesiáš a Boží Syn**.

Jazyk evangelia je prostý a svědčí o tom, že autor používal více aramejštinu. Ponechává také nejvíce nepřeložených aramejských výrazů a často opakuje příslovečná určení času. **Autorem** byl pravděpodobně **Jan Marek**, o kterém se zmiňují Skutky (12,25). Jeho matka měla v Jeruzalémě dům, ve kterém se scházeli křesťané. Podle Skutků se zúčastnil i 1. misijní cesty sv.Pavla, ale oddělil se od něj. Později šel s Barnabášem na Kypr. Zmínky o něm najdeme i v Pavlových listech.

Adresáty byli jistě **křesťané pocházející z pohanství**. Marek jim totiž v evangeliu vysvětluje židovské obyčeje a překládá aramejské výrazy. **Místem sepsání** byl **Řím**, protože text obsahuje jasné latinismy. Také hodnota řeckých mincí je vysvětlována z mincí římských. **Doba sepsání před rokem 70**, protože neobsahuje žádné narážky na zničení chrámu a Jeruzaléma v tomto roce.

MATOUŠ

- **Ježíš je slíbený a očekávaný Mesiáš.** Jeho příchod je vyplněním předpovědí Písma. Dokazuje to Ježíšovým životem a utrpením, Ježíšovými zázraky i jeho naukou.
- Důraz klade na **Ježíšovy řeči**.
- Poprvé použil slovo „**církev**“ a také jeho evangelium se v církvi nejvíce používalo. Členové církve tvoří podle něj Boží lid.
- Vychází **z židovského prostředí**, nevysvětluje židovské zvyklosti. Také neužívá Boží jméno, místo toho používá opis (*například nebeské království*)
- Najdeme v něm **napětí mezi židovským základem křesťanství a všeobecným křesťanstvím pro všechny národy**

Řečtina tohoto evangelia je **velmi dobrá**. Autor má bohatou slovní zásobu, využívá možnosti řečtiny a dokonce najdeme i řecké slovní hříčky. Podle tradice byl **autorem** apoštol **Matouš**. Byl židovského původu a měl velice dobré znalosti Zákona. Matouš psal především **pro křesťany židovského původu. Místo sepsání blízko Palestiny**, snad Sýrie. **Doba sepsání** pravděpodobně mezi **lety 80-90**. Najdeme zde zmínky o zničení Jeruzaléma. Došlo již také k definitivnímu oddělení církve od židovství.

LUKÁŠ

- Nemá hlavní teologickou myšlenku, spíše řadí jednotlivé materiály o Ježíši. **Ježíš je prostě Boží Syn**. Proto také zmírňuje všechna místa, která by mohla vrhnout stín na něj nebo jeho učedníky. Nezmíní se například o Ježíšovu hněvu v chrámu, zmírní dokonce i zprávu o Petrově zapření.
- Zdůrazňuje a vyzdvihuje **Ježíšovu dobrotu a lidumilnost**. Stará se o **chudé, nemocné, hříšníky a ženy**.
- **Vyzdvihuje Marii** – Ježíšovu matku
- Nejvíce se snaží o **historický pohled**. Všechny události z Ježíšova života mají vztah ke světovým dějinám a představují dějiny spásy.
- Zdůrazňuje **činnost Ducha svatého** (*byl při Ježíšově početí, vedl Ježíše na poušť, Zmrtvýchvstalý Ježíš slíbje Ducha svým učedníkům*).

Nejlepší **jazyk** ze všech evangelií, má **dobrou literární úroveň**. Je však poznat, že se držel pramenů v aramejštině a že se snažil napodobit styl řeckého překladu Zákona. Díky svému dobrému vyjadřování je **autor** často označován za lékaře. Ale jinak není žádný důvod se domnívat, že by jím skutečně byl. Někdy bývá autor pokládán také za Pavlova průvodce, protože chápe křesťanství jako univerzální – pro všechny lidi. To ovšem vyvrací zase fakt, že v jeho spisech (*evangelium a Skutky*) je Pavel a jeho činy popsány jinak, než v samotných Pavlových listech. V každém případě byl autor velmi **vzdělaný a nebyl židovského původu. Adresáty** byli **křesťané z pohanství. Místo sepsání** byla pravděpodobně nějaká církevní obec mimo Palestinu, **snad v Řecku. Doba sepsání** mezi **lety 80-90**, stejně jako Matoušovo evangelium. Ví, jak došlo ke zničení Jeruzaléma (Lk 19,43), a konec světa už nečeká tak brzy.

JAN

- Nejvíce zdůrazňuje **Ježíšovo božství**. Ukazuje ale také, že Ježíš je skutečný člověk, proto uvádí i některé detaily z jeho života.
- Popisuje hlavně **velké zázraky** (*podrobně jich popisuje 7*)
- **Ježíšovy řeči** jsou zde dlouhé a stále se točí kolem nejdůležitějších pojmů, které chce evangelista objasnit z různých hledisek.

Autor velmi dobře znal helénistické i židovské prostředí. Často překvapuje podrobnou znalostí některých míst a časových údajů. Snad pocházel z Palestiny, pravděpodobně byl i očitým svědkem některých událostí. Rozhodně však nemůžeme jednoznačně říci, že to byl apoštol Jan. **Adresáty** byli křesťané, které mělo evangelium posílit ve víře. **Doba vzniku** kolem **r.100. Místo vzniku** nelze s jistotou určit, pravděpodobně bylo napsáno **v Malé Asii**.